

Підзвітність — головна ознака ефективності управління на місцевому рівні

Цінність парадигми доброго врядування та його 12-ти принципів, сформульованих Радою Європи в 2007 році, полягає в тому, що вони спираються на десятки сучасних теорій організаційного розвитку, адміністрування та прийняття управлінських рішень в усіх сферах життєдіяльності. Головний лейтмотив нового в змісті врядування полягає в переході з одноосібного у врівноважене в органах влади до взаємодії та співробітництва із бізнесом, суспільними інститутами та громадянами у процесі розробки, прийняття та реалізації рішень з метою кардинального покращення усієї системи послуг. Покладаючись на 12 принципів, місцеві органи влади можуть і повинні на постійній основі вдосконалювати своє врядування.

Ефективна місцева демократія та добре врядування є основою і гарантом сприяння динамічному соціально-економічному розвитку, створенню сприятливого інноваційно-інвестиційного клімату, створенню сучасних високотехнологічних, високооплачуваних робочих місць, підвищенню загальнолюдської і політичної культури, запобіганню постійним конфліктам різного рівня впливу, що характерно для нашого часу. У цьому контексті важливе значення відіграє необхідність впровадження в життєдіяльність кожної місцевої влади, кожної територіальної громади 12-го принципу доброго врядування — підзвітності, що передбачає:

- відповідальність усіх посадових осіб за відповідні управлінські рішення;
- важливість повідомлення про всі рішення та хід їх виконання;
- впровадження ефективних заходів протидії різного роду зловживань, що порушують права людини.

Програма Ради Європи "Академія лідерства" відіграє значну роль не тільки в залученні людей до управління місцевими справами, а й у підвищенні рівня взаємної довіри, отриманні знань і навичок керівниками органів місцевого самоврядування в частині співпраці з населенням та громадськими організаціями. А це і є головною основою підзвітності та відповідальності на місцевому рівні. З урахуванням практики автор може стверджувати, що саме система підзвітності й відповідальності буде спонукати почуття причетності до конкретних справ, результатів реалізації рішень

та покращенню рівня якості життя громади в цілому. Безперечно, що саме за участю громадян, особливо соціально активних, які є в більшості своїй носіями думки усієї громади (досвід 19-річної діяльності Громадської ради з розвитку м. Славутич), місцевій владі надається можливість визначати пріоритетні питання, вирішення яких у першу чергу й очікують громадяни. На практиці відносин саме це демонструє реалізація Славутицької програми "100 дрібниць для мера". З 2014 року щорічна програма розробляється за активної участі славутичан з допомогою електронного врядування. З точки зору філософії лідерства ми маємо дефективну практику створення сучасних команд територіальних громад. Саме такі моделі місцевої демократії створюють сприятливі й оптимальні умови для дієвості та результативності принципу підзвітності і водночас неминучої відповідальності конкретних керівників місцевих влад, органів місцевого самоврядування за зроблену справу в інтересах людей. Але як оцінити результативність діяльності місцевої влади та співробітництва її зі спільнотою? Для оцінки успішності Радою Європи розроблено:

- складові принципу (опис діяльності та відповідних організаційних заходів);
- індикатори (передбачають перевірку ступеню реалізації);
- опитувальники (дозволяють тримати інформацію щодо дієвості принципу на рівні представництва територіальної громади).

Найважливіше в цьому процесі, на думку автора, — отримати оцінку громади. Саме вона і буде критерієм оцінювання діяльності місцевої влади, яка згодом стане визначальною на черговій виборчій кампанії. Якщо звернутись до кращої практики на місцях, доречно буде згадати успішне впровадження Комплексної системи управління якістю надання адміністративних і соціальних послуг, що надаються територіальній громаді м. Славутич у відповідності до вимог міжнародного стандарту ISO 9001:2008. Важливу роль в життєдіяльності територіальних громад почали відігравати їх Статути. Так, з 2009 року в життя Славутицької територіальної громади запроваджується її Статут як "мала Конституція". Цим документом передбачено створення організаційно-інформа-

ційного механізму участі жителів міста в управлінні (статті 3.9, 3.10, 3.11, 3.13, 3.14) та відповідальності органів і посадових осіб місцевого самоврядування перед територіальною громадою, державою, фізичними та юридичними особами (ст. 6.2), отримання будь-якої інформації щодо діяльності міської влади, комунальних підприємств, установ та організацій у межах чинного законодавства. За інформаційне забезпечення процесів діяльності в м. Славутич відповідає управління інформації та електронного врядування. Створена в місті система інформування була відзначена на багатьох відповідних конкурсах. Можливість брати участь та контролювати будь-який процес розробки, прийняття та реалізації рішень славутичани можуть реалізувати через Громадську раду з розвитку міста, діяльність Центру розвитку громади, Молодіжної ради "Майбутнє Славутича", ветеранські організації та інші структури (ст. 3.14). Відпрацьована і реально діє система звітності міського голови, керівників управлінь і відділів виконавчого комітету міської ради, директорів комунальних підприємств, представників державних установ і підприємств, інформування про постійну взаємодію з правоохоронними органами міста.

Ефективно понад 20 років працює система зворотного зв'язку місцевої влади з територіальною громадою в цілому, яку забезпечує Соціально-психологічний центр, який був створений за сприяння ЮНЕСКО. У соціологічних дослідженнях передбачається оцінювання ефективності діяльності міського голови, міської влади, в цілому довіри до влади та узагальнюються проблемні питання і сьогодення, і стратегічного характеру. План соціально-економічного розвитку, бюджету, інші нормативно-правові акти органів місцевого самоврядування є доступними, відкритими для публічного обговорення та перегляду в разі необхідності (особливих змін потребує бюджетний процес). Можна стверджувати, що в місті діє механізм протидії неефективним рішенням та порушенням прав громадян з боку місцевої влади, окремих чиновників. До ефективних форм звітності можна віднести наступні:

– загальні збори громадян зі звітом міського голови;

- муніципальні слухання з актуальних питань життя громади;
- постійно діюча рубрика в газеті "Запитай у мера";
- можливість звернення через сайт та соціальні мережі;
- прямі телеефіри;
- дія телефону довіри та "гарячої лінії";
- і, звісно ж, безпосередні зустрічі в колективах міста, в тому числі й зі звітом. Усі ці форми успішно діють в місті. Так, 24 лютого 2015 року було проведено Загальні збори громадян міст, Кіноконцертному комплексі з трансляцією у прямому ефірі.

У 2015 році мною, як міським головою, було проведено звітну кампанію "25 років служіння Славутичу: достойне минуле, стає сьогодення, майбутнє є, але від кожного з нас залежить, яким воно буде" із зустрічами у колективах міста. Також у рамках підготовки до звіту було проведено соціологічне дослідження з метою оцінки діяльності міського голови та міської влади в цілому в м. Славутич за 25 років (березень 1990-го — березень 2015-го). Анкета включала інформацію про основні події та надбання влади за вказаний період за такими блоками:

1. Забезпечення соціальних гарантій славутичан, зокрема "чорнобильців".
2. Збереження громадськості до управління містом.
3. Розвиток освіти.
4. Розвиток культури та традицій міста.
5. Розвиток спорту та пропаганда здорового способу життя.
6. Організація медичного обслуговування славутичан.
7. Збереження та розвиток соціальної інфраструктури міста, будівництво житла та соціальних об'єктів.
8. Економічний розвиток, підтримка підприємництва, створення конкурентного середовища для малого та середнього бізнесу.
9. Реформування житлово-комунальної сфери міста.
10. Забезпечення правопорядку в місті.

11. Зовнішня співпраця.
Оцінку діяльності міського голови було проведено за 5-бальною шкалою. Більше 30% славутичан оцінили діяльність на "відмінно", а в загальному позитивна оцінка і довіра склали 96,5%. Якщо зробити аналіз за усі 20 років проведення

досліджень, то найнижчі оцінки зафіксовано у міжвиборчій період (3,48 та 3,49), а найбільш високі — напередодні виборів (4,03 та 4,07). Це підкреслює величезну вимогливість славутичан, зокрема працівників Чорнобильської АЕС, до міської влади. У 2010 році міський голова отримав 80% голосів на виборах. Із результатів дослідження важливо відмітити занепокоєння славутичан щодо перспектив міста, з урахуванням завершення міжнародних проєктів з приведення об'єкту "Укриття" до екологічно безпечного стану та зняття з експлуатації енергоблоків ЧАЕС (орієнтовно — 2064 рік).

Важливого значення для сучасних органів місцевого самоврядування набуває бенчмаркінг прозорості та підзвітності (програма "Академія лідерства"), який є інструментом для визначення результативності діяльності місцевої влади у певній сфері та конструктивного і постійного процесу вдосконалення діяльності та покращення рівня підзвітності та відповідальності.

Сьогодні Україна без сумніву знаходиться в пошуці принципово нових форм відносин "влада — громадянське суспільство". Важливо зрозуміти головну філософію реформ, яка полягає в кардинальній зміні на краще рівня якості життя кожної людини, кожної сім'ї, а це означає й українського суспільства в цілому.

Використані джерела літератури:

1. Лідерство — місцеве самоврядування — розвиток. // Матеріали конференції, м. Київ, 14–15 квітня 2015 р.
2. Європейська стратегія інновацій і доброго врядування на місцевому рівні. Київ, 2008.
3. Статут територіальної громади м. Славутич. Славутич, 2010.
4. 25 років служіння Славутичу: достойне минуле, стає сьогодення, майбутнє є, але від кожного з нас залежить... // Матеріали соціологічного дослідження. Славутич, СПЦ, 2015.

В. П. УДОВИЧЕНКО,
Голова МГО "Громадська рада з розвитку м. Славутич",
член Конгресу місцевих і регіональних влад Європи,
президент ВГО "Клуб мерів",
доктор економ. наук,
професор